

ASRA NYT

Arbejderhistorisk Samling Ringkøbing Amt

40. årgang

nr. 2

2023

Fra ASRA's 40 års fødselsdagsfest den 15. april 2023
i Historiens Hus.

SSN:0996-2939

ASRA NYT - Udgivet af ASRA
Museumsgade 32, 7400 Herning

ASRAs hjemmeside:
www.asra.dk

Formand:
Villy Sørensen
Boghvedevej 10,
7490 Aulum
Tlf. 40533176
mail: formand@asra.dk

Kasserer:
Inge Marie Jensen
Stabyvej 39, Staby, 6990 Ulfborg
Tlf: 23834577
mail: kasserer@asra.dk

Redaktion:
Arkivgruppen
Leo Skaaning
mail: blad@asra.dk

Arkivmedarbejdere:
Jørgen Aarestrup-Nielsen
Jørgen Markmøller
Jørn Jensen
Niels Hedegaard
Jegge - Erik Christensen
Marianne Christensen
Leo Skaaning

Trykt med hjælp fra
Metal Herning
Deadline for næste nr.
1.august 2023

Indhold:

side 2 Kolofon
side 3 Formanden har ordet
side 4 ASRAs 40 års fødselsdag
side 10 Referat fra generalforsamlingen den 17. marts
side 13 Fødselsdagsbog
side 14 Den fattige mands snaps
side 17 Invitation til at besøge ASRA
side 18 Indbydelse til seniorklubber
side 19 1.maj møde
side 20 maj arrangement

Billedet på forsiden er fra ASRAs 40 års fødselsdags arrangement. En festlig dag, hvor faner var pakket ud, og blev luftet i en fin udstilling. Der var ligeledes lavet udstilling med billeder og gammelt værktøj. Gæsterne kunne høre taler af direktør for Arbejdermuseet Søren Bak- Jensen og tidligere formand for Folketinget Henrik Dam Kristensen, som også holdt tale ved ASRAs 25 års jubilæum. Han lovede i sin tale, at han ville komme igen ved ASRAs 50 år jubilæum. Der var godt 75 der deltog i festlighederne, og der blev budt på fedtemadder og en håndbajer. Dagen var festlig, der var en god stemning, gæsterne bevægede sig rundt mellem de røde faner, og der blev snakket arbejderhistorie.

redaktøren

Formanden har ordet

Formand Villy Sørensen

Så er fødselsdagen overstået. Der findes i dette blad en fin omtale af dagen.

Jeg vil her gerne sige en stor tak til de mange personer der mødte frem og var med til at festligholde dagen.

Tak for de mange fine gaver.

En særlig tak til de to talere: Søren Bak-Jensen og Henrik Dam Kristensen, som hver især gav et bud på vigtigheden af, at indsamle historierne omkring arbejdernes liv, så der også om føje år, kan læses herom, men også med bud på de forandringer, som kommer til os, og nødvendigheden af at følge med.

Det blev til rigtig mange gode snakke om gamle dage, og møde med en del af de personer, der var med til at stifte ASRA.

På et tidspunkt hen over middag, gik jeg i kælderen, hvor der blev serveret en forfriskning. Fik mig sat ved et bord, sammen med Søren Bak Jensen fra Arbejdermuseet i København.

På den anden side af bordet sad Elly Madsen. Elly havde været med til at stifte ASRA og alle, der kendte Elly ved jo, at hvis om nogen kan holde gang i en samtale, så er det Elly.

Elly var rigtig godt i gang med at fortælle om stiftelsen af ASRA.

Pludselig rejser Elly sig op og stiller sig i døren mellem de to lokaler i kælderens læner sig op ad dørkarmen og udbryde ”lige her stod Kaj K Nielsen”. Årsagen til, at tidligere borgmester i Holstebro var i lokalet, Der var indkaldt til møde i Amts Museumsrådet. Netop i disse lokaler, i det daværende Herning Museum.

Personerne bag stiftelsen af ASRA var kaldt til ”ORDEN”

Som Elly udtrykte det, ja vi fik skældud, fordi vi ville splitte arkivalierne op. Der blev opfordret til at droppe tanker og i stedet forstå, at de etablerede museer og arkiver allerede samlede arbejdernes historie lokalt. BASTA!!

Eneste person fra det politiske liv, der støttede op omkring ideerne fra ASRA, var netop tidligere borgmester i Holstebro Kaj K Nielsen.

I dag har vi et fint samarbejde med Herning Museum, og en lang række af lokalarkiver, og dette er forhåbentlig til glæde for alle. Vi tage jo ikke noget fra nogen, og deler gerne med andre. Udstillingen fra vores fødselsdag står jo stadig, så kom og besøg udstillingen ring og lad os lave en aftale, vi er her hver onsdag formiddag.

Der bliver igen i år et arrangement omkring befrielsen, den 4. maj Det er Slægtshistorisk forening, der står for arrangementet.

Dørene åbnes kl. 17.30, hvor der vil være en udstilling om besættelsestiden. (se opslag i bladet)

Villy Sørensen

ASRA

Fyldte 40 år den 9. april 2023.

Da det i år var lige midt i Påsken, valgte bestyrelsen at flytte festivitassen til lørdag den 15. april.

”Alle sejl var sat til,” der blev sendt indbydelser ud til medlemmerne og alle vennerne af ASRA. Og de øvrige foreninger i Historiens Hus, var så venlige, at sende besked om vores arrangement ud til alle deres medlemmer.

Arkivet havde i dagens anledning lavet en fin udstilling, af nogle af de ting vi har, bl.a. kom de omhyggeligt indpakkede faner frem ”så de kom ud og blev luftet” og dannede en meget fin ramme om udstillingen, og fortalte om, at det er ikke ”småting” vi har i vores arkiv.

Af de mange ting i arkivet, som ligger sirligt gemt i arkivkasser, findes også mere håndgribelige ting, som henfører at vores samling, også har ting som

fortæller arbejderhistorie, som nogle instrumenter og de blå bluser, som DU'erne (arbejderbevægelsen børneorganisation) brugte.

Der var udstillet masser af billeder, som fortæller om arbejdspladser, og om kongresser i fagforeningerne.

Der var protokoller fra bestyrelsesarbejdet i fagforeninger, og som noget specielt, var der dokumentation for hvordan de store arbejderfestivaler der afholdtes i Lemvig, blev afholdt og med bilag for hver eneste udgift. Om aftaler med folk der skulle deltage. Om udgifter til lurblæserne fra det kongelige kapel, som kostede 240,- kr. inklusive rejse og ophold, for at blæse et stykke på festivalen. Der var plakater fra ”gemmerne” ikke bare kedelige plakater som man bruger i dag, hvor der er portrætter af de opstillede. Men med budskaber som henvendte sig til den indre samvittighed.

Formand Villy Sørensen byder velkomme

Hjertelig velkommen til alle, så har jeg ikke glemt nogen.

En særlig velkomst til direktør for Arbejdermuseet i København Søren Bak – Jensen som her efterfølgende vil få ordet. Under vores samtale med Herning Folkeblad, spurgte journalisten om det var os i ASRA der havde skrevet den tale som Søren skal holde her efterfølgende, det kunne vi selvfølgelig afkræfte, så Søren, vi glæder os til at høre din tale.

Også en særlig velkomst til tidligere formand for folketinget Henrik Dam Kristensen, det er således at vi næsten kan kalde det en tradition, at Henrik taler til vores forskellige markeringer af ASRA, således talte Henrik også ved vores 25 års jubilæum i 2008.

Når man beslutter at sådan dag som i dag skal markeres, ja så vælter det frem med gode ideer og der var

mange af dem, så kommer opgaven at skære til så vi kunne være her i Historiens Hus, og at vi også kunne magte at få det sat op, vel og mærke så vi også kan være bekendt at invitere borgerskabet inden for, for at se hvad vi kan i ASRA. Jeg synes at det er lykkes nogenlunde sagt på vestjysk. ASRA blev stiftet den 9. april 1983, Arbejdshistorisk Støttekreds Ringkøbing Amt. AOF rejste rundt i landet med en foredragsrække med titlen ”Grav hvor du står” formålet var at få vakt interesse for at indsamle arbejderhistorien og gemme den.

Et af disse møder blev afholdt på Hotel Aulum Kro, mange af de fremmødte var med på opgaven, ja før stiftelsen var der ambitioner, om at opbygge et Arbejdermuseum i Ringkøbing Amt på lige fod med Arbejdermuseet i København.

Så langt rakte ambitionerne ikke, trods stor opbakning fra de faglige organisationer, man manglede noget, for at lave et museum, nemlig arkivalier og sager, samt historier omkring den arbejdende befolkning, og så var der den økonomiske side af sagen, vi havde ingen penge.

Den 9. april 1983 stiftede de fremmødte Arbejdshistorisk Støttekreds Ringkøbing Amt. Det stiftende møde blev afholdt i Videbæk, her valgtes den første bestyrelse og med formand Christian Isen, Kølkær. Her startede Christian med at skrive de første kartotekskort ved køkkenbordet så der var styr på hvad der var modtaget af arkivalier.

Tusinde, tusinde tak til de personer der var så forudseende, at de lagde grundstenen til det vi i dag kan se her og der gemmer sig meget mere her i huset. Vi har undervejs ændret navnet: Støttekreds er erstattet af Samling, dette begrundet i den fine samling af arkivalier vi er i besiddelse af i dag.

Efter tiden med Christian Isen, fik ASRA mulighed for at flytte ind i kælderen hos Malernes Hus i Sjællands-gade, Herning

Efterfølgende blev der ledige lokale i den nedlagte forbrænding på Ålykkevej, i Herning, fine lokaler, men med tiden blev der meget kneben med plads, samlingen var jo blevet væsentlig større og der manglede plads til at invitere gæster indenfor, så de kunne besigtige vores arkivalierne.

Den daværende bestyrelse afsøgte mulighederne i Herning, og her er vi så i dag, i Historiens Hus, Ved indflytningen sponsorerede LO nyt IT udstyr, og vi fik plads på Arbejdersmuseet server i København, vi bruger samme arkiverings platform, så vi er trygge ved fremtiden for ASRA i Historiens Hus.

ASRA afholdt en åbent hus dag i forbindelse med indflytningen i Historiens Hus og ved den lejlighed havde Folketingsmedlem Mogens Jensen skrevet en sang ”Grav hvor du står” Jeg vil gerne bede jer om at være med til at synge den, som er blevet ASRAs slagsang.

Der var nu også blevet gode muligheder for at invitere gæster på besøg og

byde på en kop kaffe. Der har været mange gæster ved vores dør og vi vil altid gerne vise rundt i huset.

Lokalerne vi har her i huset, er stillet til rådighed af Herning Kommune, vi sender et stor TAK til Herning Kommune og kulturudvalget med Johs Poulsen i spidsen.

Også stor tak til Helene Møller Jensen, som er leder af hele Historiens Hus. Tak for rigtig godt samarbejde, det gælder også de mange andre foreninger der har til huse i Historiens Hus.

Til sidst vil jeg gerne her sige tak til de frivillige i Arkivet og bestyrelsen for uden dem var denne dag jo aldrig blevet til.

Tillykke ASRA med de første 40 år
Skal vi udbringe et trefoldig Hurra for ASRA.

Der blev budt på en fedtemad med puddersukker eller salt. Vi har dog nået noget siden dengang, derfor var det muligt at få lidt spegepølse eller hamburgerryg på sin fedtemad.

På ”høloftet” kan man se de mange gamle håndværktøjer vi har fået. Fanereolen, hvor der pt. er over 130 faner fra forskellige parti og fagforeninger.

Vi opfordrer til stadighed i en tid, hvor flere og flere fagforeninger blive fusioneret, at man ”deponerer” fanerne i ASRA, hvor vi passer på dem. De bliver støvsuget, registreret og pakket ind i syrefrit papir. Og betingelserne er ligetil, skulle man i fagforeningen få brug for en fane til en begravelse eller til et jubilæum, kan man naturligvis hente den til brug ved arrangementet.

I Dag den 15.april, var vi spændte på om der er nogen der ville komme og fejre dagen med os.

Vi har lavet et fint program, hvor vi som nævnt, har direktøren Søren Bak-Jensen fra Arbejdermuseet inviteret til at holde festtalen.

Direktør Søren Bak-Jensen

Søren Bak-Jensen sagde i sin tale, at han var glad for at deltage i vores fødselsdag, og at vi var ligeså gammel som Arbejdermuseet i København, der blev startet i 1982.

Han fremhævede hvor vigtigt det var at samle arbejderhistorie, så eftertiden kan finde ud af, at det der er opnået ved sammenhold, ikke er kommet af sig selv.

Han var glad for at der var to steder i Jylland, hvor man havde taget fat om arbejderhistorien.

Og han var glad for, at Arbejdermuseet i København kunne bistå med hjælp, bl.a. ved at vi kan gemme vores data på deres server.

Han fortsatte, at samarbejde er en vigtig ting, ligesom udveksling af erfaringer med arbejdet.

I en tid hvor alt bliver digitaliseret, og hvor persondata er et ømt punkt for arkiverne, er det vigtigt at vi sammen finder en måde, så vi fortsat kan gemme ting, uden at komme i konflikt med loven.

Han sluttede med at fortælle, at da han havde fået indbydelsen, og der stod at ASRA, hvis man påtænkte at begave dem, gerne modtog penge til det fortsatte arbejde, eller arkivalier, og som han sagde, det er jo det vores arbejde drejer sig om. Så havde han en gave med. Det var en protokol fra Herning, Fra en gruppe smede i 1894 - 1897 der var i gang med at stifte en fagforening. Ikke uden problemer, men som han sagde, det kunne være spændende at forfølge den sag, Han mente den mere hørte hjemme i ASRA en på Ar-

bejdermuseet, og bad formanden for ASRA om at modtage protokollen.

Villy Sørensen modtager Arbejdermuseets gave

Formand Villy Sørensen takkede for gaven, og fortalte at næste taler var ved at være en tradition i ASRA, så han gav ordet videre til Fhv. Folketingsformand Henrik Dam Christensen.

Henrik startede med at fortælle, at det var lidt svært at komme efter den fine tale Søren Bak havde holdt, men sagde, at han kunne fortælle lidt om hans arbejde og sit liv, det var også en slags arbejderhistorie.

Han fortalte hvor vigtigt det var at vi huskede de svære tider arbejderne havde været igennem.

Han fortalte hvordan han som dreng i en fattig arbejderfamilie i Vorbasse selv havde oplevet, at alt ikke kom af sig selv. Om hvordan han gennem ungdoms organisationen DSU havde

mødt udfordringer, som han gerne ville være med til at gøre noget ved. Han fortalte videre om hans arbejde i Folketinget, om hvordan det var at sidde i et af landets højeste embeder, og hele tiden skulle være på vagt over, at alle blev ordentlig behandlet.

En meget spændende beretning, som han slutte af med et stort tillykke til ASRA med de 40 år, og da han nu var gået ud af politik, så skulle han nok bevare traditionen, og komme igen til ASRAs 50 år jubilæum.

Fhv. Folketingsformand Henrik Dam-Kristensen

Ordet blev herefter frit, hvis nogen ville sige et par ord til fødselaren. Bodil Fjendbo, som var med til at starte ASRA, var blandt de indbudte, og bad om ordet.

Hun fortalte, hun var stolt og glad over ASRA stadig var i udvikling, og at det var fantastisk med de resultater man var nået frem til, det havde hun ikke helt drømt om kunne lykkes.

Bodil Fjendbo

Formanden takkede for de pæne ord der var sagt om ASRA, og forsikrede om, at vi var klar til at tage endnu en tørn, så vi også kan komme til at fejre 50 års jubilæum.

Så bød han på en lille forfriskning til de fremmødte.

Som det oplevedes i arbejderhjemmene, ville det være en fedtemad med puddersukker eller salt, som man sagde dengang vi var børn, var det ”fyldemad” og en lille tår, til at skylle det ned med.

Han takkede for gaverne, og opfordrede folk til at se både op på ”høloftet” og i vores arkiv på første sal.

Under formandens tale ved åbningen af fødselsdagsfesten fremhævede han at alt det vi er nået frem til, ikke kunne lade sig gøre uden den frivillige arbejdskraft der var, og altid havde

været i ASRA.

Billede fra udstillingen, hvor Jegge ved Arbejdernes Fællesorganisations nytårsfest for de ældre, uddeler gaver til den ældste deltager

Billeder fra arbejdspladser og forskellige kongresser m.m.

Vi er så heldige, at mange af billeder er identificeret, så man kan beskrive hvor de er taget, og hvem der er på dem

Billeder fra 40 års fødselsdag i ASRA - Historiens Hus

Generalforsamling den 17. marts 2023 i Historiens Hus

Efter velkomst ved formand Villy Sørensen blev sangen til ASRA – ved indvielsen af historiens hus 3. december 2016 skrevet af Mogens Jensen sunget og efterfølgende var der foredrag med Christian Juhl (EL), Fhv. medlem af Folketinget, Enhedslisten som fortalte om hans liv fra 1953 – 2023.

Christian Juhl (EL)

Referat fra generalforsamlingen:

1. **Velkomst ved formanden Villy Sørensen**, som fortalte, at generalforsamlingen var indvarslet korrekt jf. vedtægterne – indvarslet i december 2022 og januar 2023.

2. **Forretningsorden blev vedtaget**

3. **Niels Hedegaard blev valgt enstemmigt som dirigent.**

4. Forsamlingen besluttede, at stemmetællere først blev valgt, hvis det blev nødvendigt

5. **Bestyrelsens beretning:**

Så er der gået 12 måneder siden vi sidst var til generalforsamling her i ASRA. År 2022 var året, hvor vi slap af med de mange restriktioner i forbindelse med corona og der begyndte at tegne sig lidt bedre muligheder for at mødes igen i forenings Danmark; Dog var der rigtig mange foreninger, der havde det svært, med at få tilslutning til deres arrangementer. Der var skabt en vis frygt hos mange mennesker omkring det at være mange forsamlet på et begrænset område. I ASRA har vi ikke mærket så meget til svigtende interesse. Vores generalforsamling lige for et år siden på dato, var der en pæn tilslutning til. Der var stort set genvalg over hele linjen, dog et enkelt nyvalg. Gerda Olesen ønskede ikke at genopstille og her valgtes Annett V Gejl.

Tak til Gerda for indsatsen og velkommen til Annett.

Der har været afholdt 5 bestyrelsesmøder, og det er min opfattelse, at der på alle møderne har været en god dialog og alle har haft mulighed for at give deres besyv med, til gavn og glæde for ASRA's udvikling.

Der har i årets løb været nogle besøg: Den 4. april 3F veteraner fra Holstebro, hvor Anni Svinth havde et enkelt

bidrag til vores arkiv med, tak til Anni og til de andre gamle kollegaer fra 3F Holstebro. 21.5.22 havde vi besøg af Chauffør klubben 3F Midtjylland.

En pæn stor flok mødte frem, spørgelysten var stor og der blev også lige tid til at fortælle en lille historie fra deres arbejdspladser, en rigtig god dag.

Den 16.6.22 havde vi besøg af Struer Menighedsråd. Her kunne man spørge med hvilken interesse, de mødte frem? Der blev udvist stor interesse for det arbejde vi udfører i ASRA og stillet mange spørgsmål, som vi besvarede på bedste vis.

ASRA havde i 2021 besøg af de frivillige fra Søby Brunkulslejer. Her blev det aftalt, at vi i ASRA skulle lave en tur til Søby Brunkulslejer.

Den 15. juni gik turen til Søby, hvor Jan Svendsen guidede os rundt i historien omkring Søby brunkulsleje.

Her var det jo meget interessant at høre om Herningegens daværende største arbejdsplads og det, at der var rigtig mange aftaler omkring arbejdsforhold og lønafregning, ja der var faktisk tale om en ret så velorganiseret arbejdsplads efter datidens normer. Men der var jo også en anden side af brunkuls tiden, rigtig hårdt arbejde, mange ulykker og rigtig svære tider for de familier, der var flyttet med ud til Søby.

Jan kørte med os en tur rundt i området, som i øvrigt har dannet kulisser til flere danske spillefilm, en rigtig spændende eftermiddag i Søby og tak til Jan.

Der blev ligeledes afholdt fælles

arrangement omkring 4. maj. Her var det Historisk Forening, der stod for planlægning. Mange var mødt, og det blev en mindeværdig aften.

Den 12.11. blev der holdt fælles julearrangement. Nisserne blev vækket, der var opsat stande i salen, og Jens Erik var på plads med salg af bøger, dubletter fra vores arkiv. Fint besøgstal også her.

Hen over efteråret begyndte vi at planlægge vores 40 års fødselsdag, og i det seneste nr. af ASRA NYT 2022, kunne man læse om det.

I ASRA Nyt nr. 1- 2023 kan man læse det færdige program for fødselsdagsfesten lørdag den 15. april 2023.

ASRA NYT, vores blad er igen i år udkommet 4 gange, og her er vi stort tak skyldig til Leo for hans store arbejde omkring bladet, tak til Metal for trykning og tak til de fagforbund HK, FOA, 3F Midtjylland og 3F Holstebro, der på skift betaler for udsendelsen af ASRA NYT.

Asra sluttede året 22 af med en lille egen betalt julefrokost med lidt fælles underholdning. Vi benyttede dagen til at sige en stor tak til Tove og Inga for deres store indsats for ASRA, en rigtig hyggelig eftermiddag.

Tak til bestyrelsen og de frivillige i arkivet for deres store indsats, uden disse personer ingen ASRA.

Nye ansigter på arkivet: Jens Erik Sørensens, Niels Hedegaard og Marianne H Christensen. Til vores ønskeseddel, ja så kunne vi godt bruge et par stykker, der gerne vil bruge IT.

Bemærkning til bestyrelsens beretning om, at der manglede et stort skulderklap til et arbejdende arkiv og at alle ”medarbejdere” gør et kæmpe arbejde

Herefter blev beretningen godkendt

6.

Det reviderede regnskab

blev fremlagt, med bemærkning om, at der i regnskabet også fremgik en kolonne med budget og noter. Noterne i regnskabet blev vist

Regnskabet blev godkendt

7.

Budgettet blev fremlagt

og gennemgået. 40 års fødselsdagen er ikke indeholdende i budgettet, da der regnes med, at de penge der skal bruges på denne fødselsdag bliver ”sponsoreret”

Budgettet blev godkendt

Det blev oplyst, at der er 127 medlemmer af ASRA, dette tal er inklusiv foreninger, Det Kongelige Bibliotek og Arbejdermuseet

8.

Kontingentsatserne fastholdes:

Private medlemmer 125 kr.

Partiforeninger/AOF-afdelinger/Faglige seniorklubber 175 kr.

Andre foreninger 250 kr.

Faglige organisationer 800 kr.

9.

Ingen indkomne forslag

10.

Valg:

Formand:

Villy Sørensen

Bestyrelsesmedlemmer for 2 år:

Niels Hedegaard

John Madsen

Jørgen Markmøller

Bestyrelses suppleanter for 1. år

Elin Kragelund

Kaj Kramer

Revisorsuppleant for 1 år

Hans Agerup

11.

Evt.

Formanden takkede dirigenten for at sikre god ro og orden

Den fine platte indleveret af Hans Jørgen Jørgensen skal undersøges, for at finde historien om denne

Der blev orienteret om, at ASRAs 40 års fødselsdag bliver fejret den 15. april 2023 fra kl. 10,00 til 115,00

ASRA
40 år
9.april 1983
9.april 2023

ASRAs Fødselsdagsredaktion 2023

I forbindelse med ASRAs 40 års fødselsdag, er der udgivet et nyt lille skrift, med historien om hvornår og hvordan ASRA kom i gang for 40 år siden. Skriftet blev præsenteret på vores fødselsdag i Historiens Hus, og flere gav udtryk for, det var en spændende lille sag, som er værd at læse. Desværre har vi ikke råd til at sende den ud til vores medlemmer, porto i dag er temmelig dyrt. Samtidig er det en tryksag vi selv har måttet udrede, derfor tillader vi os at tage kr. 25,- for den. Skulle du være interesseret i at købe den, er du velkommen på vores arkiv en onsdag, hvor vi er i arkivet mellem kl. 10,00 og ca 14,00

Kom ind og besøg os i
ASRA Arkivet
Historiens Hus
Museumsgade 32. Herning

Den fattige mands snaps

Dramatiske afgiftsstigninger virker: For hundrede år sejlede de nederste samfundslag i brændevin. Politikerne tøvede med at lægge afgifter på den billige sprit. Men da prisen med ét slag blev tidoblet, førte det til en øjeblikkelig halvering af drikkeriet.

Dramatiske afgiftsstigninger virker: For hundrede år sejlede de nederste samfundslag i brændevin. Politikerne tøvede med at lægge afgifter på den billige sprit. Men da prisen med ét slag blev tidoblet, førte det til en øjeblikkelig halvering af drikkeriet – og et dramatisk fald i drukrelateret sygdom.

Lige siden Holberg i 1722 skrev sin tragiske komedie om den undertrykte og fordrunkne fæstebonde Jeppe på Bjerget, havde umådeholdent drikkeri i samfundets nederste lag været et problem. Almuen drak – og det fortsatte den med at gøre i de næste 200 år. Ud over åbenlyse helbredsmæssige følger havde drikkeriet også store sociale omkostninger og var med til at fastholde underklassen i fattigdom og elendighed.

Ved slutningen af 1800-tallet var øl og brændevin en hævdvunden del af den daglige kost i by og på land. Børn og voksne drak øl i spandevise, da vandet de fleste steder var sundhedsfarligt at drikke.

Toddy til morgenmad

Grundlæggeren af landets første afholdsforening, Ole Syversen, oplyste i 1840, at »en mådeholden mand« drak

2-3 snaps til hvert måltid, dvs. 8-9 stykker dagligt. Foruden ølet, naturligvis. For mange arbejdere og håndværkere bestod morgenmaden af en »mælketoddy« – et stort glas brændevin i et glas varm skummetmælk – på morgenværtshuset. København havde masser af brænderier, og restproduktet, mask, blev brugt som foder for de hundreder af køer, der stod opstaldet på førstesalen over brænderierne og leverede mælken til toddyerne.

I anden halvdel af 1800-tallet var 3-4 helflasker brændevin en almindelig ugeration for en voksen arbejder, og omkring 1880 var befolkningens årlige alkoholforbrug pr. person 17,5 liter. For mænd over 20 år var forbruget 67 liter om året.

Produktionsomkostningerne var lave, og det afspejlede i prisen. Omkring 1900 kostede en flaske brændevin helt ned til 40 øre. Der blev drukket igennem på arbejdet, også af øl. Og værre blev det, da det tynde »folkeøl« fra 1870'erne fik konkurrence af brygger Jacobsens meget stærkere »bajerske øl«.

»Kaffe?!«

Murersvend P. Nissen fortæller om druk på arbejdspladsen i slutningen af

1800-tallet:

»Det gik haardt til med Drikkeri paa Arbejdspladserne, Spiritus var saa forbandet billig dengang, en Bajer kostede 12 Øre, en Flaske Brændevin 25 Øre, en Kaffepuns, lavet af Kaffe, Sukker og Brændevin kostede 15 eller 18 Øre, saa var Brændevinsflasken endda sat paa Bordet, saa vi kunde hælde af den i Kaffen efter Behag. Naar vi kom i Gang med at drikke Øl og Brændevin paa Arbejdspladserne, kunde der gaa hele Dage, hvor vi ikke bestilte noget«.

En anden murer ved navn Rasmussen fik selv at føle, hvor hårdt et tag druk-kulturen havde på arbejdspladserne. Selv var han afholdsmand – som flere og flere blev det på den tid:

»En Dag da vi var paa Værtshus, bestilte alle Svendene Kaffe med Brændevin, men jeg bestilte Kaffe med Wienerbrød. Saa var den jo gal igen, har man nogensinde set en Murersvend drikke Kaffe med Wienerbrød? Formanden forlangte, jeg skulle jages væk, da de ikke kunne være bekendt at arbejde sammen med en Svend, der drak den slags Pigepatte«.

Fingrene væk fra snapsen!

Lægerne var begyndt at interessere sig for folkesundhed og forebyggelse og havde fået øjnene op for, at det massive drikkeri ikke kun udgjorde et socialt problem ved at fastholde underklassen i dyb armod; den udgjorde også et sundhedsproblem.

Drikkeriet trak et spor af social elendighed, sygelighed og død efter sig. Der måtte gøres noget. Det mest nærliggende ville være at gøre brændevinen dyrere, og fra dele af arbejderbevægelsen, fra afholdsfolkene og fra lægerne voksede presset på politikerne for at gøre noget. I 1887 blev der lagt skat på øl samt en afgift på 18 øre på hver flaske brændevin. Det var ikke nok til at dæmpe forbruget, og derfor prøvede man igen med forsigtige afgiftsstigninger. I 1912 var afgiften på 60 øre pr. flaske, men Venstre og Socialdemokratiet ville ikke gå med til forhøjelser, der virkelig kunne gøre en forskel. De, der selv svælgede i cognac og champagne, skulle holde fingrene fra »den fattige mands snaps«.

Politisk uvilje mod afgifter

Omkring 1900 havde læger og myndigheder fundet sammen i et nært samarbejde for at bekæmpe folkesygdommen tuberkulose. Folkesundhed var blevet et prioriteringsområde. Sideløbende med arbejderbevægelsen voksede afholdsbevægelsen – i begyndelsen i gensidig forståelse. Men forholdet blev lidt anstrengt, da arbejderbevægelsen i 1902 grundlagde det kooperative bryggeri Stjernen.

En regeringsnedsat Ædrueligheds-kommission fremlagde i 1907 en betænkning, hvor man bl.a. noterede, at lægernes indsats for at overbevise befolkningen om en sundere levevis havde ført til et mindre fald i alkoholforbruget. Men kampagner var ikke nok, og kommissionen foreslog derfor også andre muligheder for »Paavirkning af Samfundsborgeren til større Ædruelighed«.

Kommissionen pegede blandt andet på prisen som en vigtig faktor. Men politikerne tøvede: Højrefløjen advarede imod »formynderi« – og i øvrigt var der hensynet til erhvervslivet (erhvervsgiganten C.F. Tietgen havde grundlagt De Danske Spritfabrikker i 1881 og sad tungt på markedet).

Thorvald Staunings socialdemokrati var som nævnt imod af andre grunde – men endte med at bøje sig, da regeringen foreslog at bruge afgiftsprovenuet til at sænke priserne på basale fødevarer.

Kornmangel som påskud

Den umådeholdne drukkenskab fyldte godt i medicinalstatistikkerne, men selv om delirium tremens nærmest var en folkesygdom hos underklassen, var »den fattige mands snaps« nærmest fredhellig.

Indirekte blev det Første Verdenskrig, der gennemtvang en løsning. Krigen i Europa havde ført til mangel på fødevarer og store prisforhøjelser. Der var mangel på korn og kartofler og på kul til brænderierne.

Da en ny Ædruelighedskommission i 1914 foreslog en massiv afgiftsforhøjelse, var det den radikale finansminister Edvard Brandes, som gik på Folketingets talerstol med »Forslag til Lov om Tillægsafgift paa Spiritus«. Ikke med folkesundheden som den vigtigste begrundelse. Det, der kunne samle et bredt politisk flertal, var argumentet om, at der på grund af krigen var mangel på kartofler, brødkorn og kul. Forslaget blev vedtaget og sendt til Landstinget, der også tilsluttede sig.

Loven blev implementeret trinvist. Først med en måneds totalt forbud mod salg og udskænkning af alkohol og derefter en afgiftsstigning, der tidoblede prisen på en flaske snaps.

Er du medlem af en senior-klub/Faglig Seniorer? Så er her en invitation!

Foreslå din
klubledelse, at besøge
Historiens Hus.

Det er gratis at besøge os.

Vi kan byde på en fantastisk
klubeftermiddag.

Vi kan også tilbyde i forbindelse
med besøget, at i kan købe kaffe
med brød til en rimelig pris.

I Historiens Hus findes:

ASRA - Arbejderhistorisk samling

Historisk forening Herning

Lokalhistorisk forening

Besættelses museum

Evald Tang Kristensens mindestue

Jens Nielsen Bondegård

Sygehusmuseum

Landbrugsmuseum

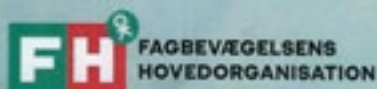
Husfliden

ASK Arbejdersangkoret

1. MAJ 2023

SAMMENHOLD

Hvert år afholder den samlede fagbevægelse under FH Herning-Ikast et fælles 1. maj arrangement hos 3F Midtjylland, år 2023 er ikke nogen undtagelse.

Kom & vær med til 1. maj for 133. gang!

Dagens program:

- Kl. 11.00 Oplæg om den danske model
Hans Daugaard fra 3F holder oplæg om den danske model
- Kl. 12.00 Officiel åbning med velkomst af Jørgen Nielsen
- Jane Dem 3F'er konferencier
 - Talere fra DSU, 3F, Dansk Metal & FH
 - Pølser er klar på grillen
- Kl. 15.00 Afgang med busser for erhvervsskolerne
- Kl. 16.00 Officiel afslutning & tak for i dag

Der er sjove konkurrencer & præmier på højkant!

Lone Barlum,
Formand FH

Thomas Strømsholt,
Faglig taler 3F

Naja Nemeth,
Formand DSU

OBS! Der inviteres til bagagerumsmarked for dem der har lyst til at være til stede med genbrugsglopper!

Nanna Højlund,
Næstformand FH

Ergon Nykjær,
Formand Dansk Metal

Kontaktoplysninger:

Lone Barlum, FH Herning-Ikast
E-mail: lone@fh-hib.dk
Telefon: +45 2844 2882

4. MAJ I HISTORIENS HUS

Torsdag den 4. maj 2023 kl. 19.00 - 22.00

Museumsgade 32, Herning

Temaer for denne aften:

Våbenedkastning på Herningegnen.

På sporet af en EUREKA-sender.

Hjælp til venner uanset nationalitet

Kilde: arkiv.dk Under krigen havde modstandsbevægelsen modtageplads i Løvbakkerne.

Der vil være fællessang, og vi hører frihedsbudskabet som blev sendt fra London. Aftenens program er lagt i hænderne på:

Gerda Trolldoft Jensen, Niels Krarup Kjær og Leif Sepstrup.

Vi slutter aftenen foran huset, hvor der er tændt lys i vinduerne og vi sammen synger "Altid frejdig, når du går".

Huset åbner dørene kl. 17:30, hvor der kan ses en udstilling af genstande som har relation til besættelsen.

Gratis adgang – alle er velkomne

Arrangør: Slægtshistorisk Forening, Lokalhistorisk arkiv og øvrige foreninger i Historiens Hus